

Kalandom a gledícsiakkal

Közismert fajunk leírását a különböző dendrológiai munkákban megtalálhatjuk. Arról viszont ritkán adnak hírt, hogy az Észak-Amerikában honos alapfaj (*Gleditsia triacanthos*) leírását és besorolását végző Linné a *Gleditsia* nemzetség nevet Montpellier botanikus kertje igazgatójának emlékére J.L. Gleditsch-ről választotta, aki tevékeny részt vállalt az Újvilágból átkerült faj szaporításában és európai terjesztésében. A binominális nomenklatúra szerinti fajnevet pedig morfológiai jelleg alapján jelölte.

Számomra magyar nyelvű népi elnevezése pontatlan és megtévesztő (Krisztustövisfa, koronatóvis, koronaakác, Krisztus akác, Jézus Krisztus koronája stb). Téves az a közhit, a Szentírás szerint Jézus fejére tett tövisből font korona alapanyagául fajunkat használták fel. A gledícsia csak az 1700-as évek elején került Európába, viszont Krisztus korában a Szentföldön több őshonosan előforduló cserjefaj is élt, mely anyaga lehetett a korona készítésének. Erre vonatkozó egyértelmű és megbízható információval a kutatók nem rendelkeznek. Valószínűsíthető, hogy a koszorú az európai krisztustövis (*Paulünus spina christi*), a palesztin krisztustövis (*Ziziphus spina-christi*) és a tuskés vérfű (*Sarcopoterium spinosum*) felhasználásával készíthetett. Ezen felül a magyarul töviskorona névvel illetett évelő cserjefaj és kedvelt dísznövényt is a megtévesztő elnevezésű esetek közé sorolhatjuk (*Euphorbia milii*).

Az említett sok névhasználat miatt a faj magyar nyelvű jelölésére a tövises lepényfa elnevezést tartom a legjobbnak, mert számos tövis nélküli változat is ismeretes.

Mindezen előzetes után következzenek a kalandok:

Gyakorló erdész koromban a határ dűlőútjait járva feltűnt, hogy a földutakat kísérő akác, kökény, galagonya stb. alkotta erdősávokban a lepényfa már megszűröl felismerhető lombszínéről, méreteiből termetéről, jellegzetesen csavart hosszú barna hüvely terméséről. Az is megfigyelhető volt, hogy felszínhez közeli, terület gyökérzetének és sarjadó képességének köszönhetően az akácnak erős a területfoglaló képessége. Ezért állandóan „átgyalogol szomszédolni” a határos szőlőkbe és gabonátblákba, amit gazdaság kollégáink nem fogadnak jó szívvel. Ezzel szemben a lepényfa – karógyökere révén – tuskóról sarjad ami azt jelenti, hogy az utód mindig az erdősáv tengelyében marad.

Amikor nagy teljesítményű, széles vázozású aratógépek érkeztek a mezőgazdasági üzemekbe, akkor kiderült, hogy ezeknek a táblák közötti közlekedéséhez helyenként keskeny a kétoldali fasorokkal övezett út. Feladatuk kaptam az útszélesítést, ami fakivágásokkal, tuskózással és talajjegyentéssel járt. Ekkor közvetlen tapasztalatokat szerezhettem arról, hogy milyen rendkívül nehéz körülményeket teremt a tövises lepényfával történő munkavégzés. Eltűntödttem azon, milyen kár, hogy ez a szép faj ilyen nagy hendikeppel rendelkezik.

Majd később faiskolai árjegyzékeket böngészve két tövis nélküli változattal találkoztam. (*G. var. inermis* és *elegantissima*). Azonnal megragadtam az alkalmat és 3-3000 csemetét vásároltam, amit akác, szürkenyár, fekete dió és pusztaszil csemetékkel kiegészítve 1,5 ha terület telepítésére használtunk fel. A telepítést részben szántó, részben szőlőművelésből átkerült területen, tipikus A-szNy célállománynak megfelelő termőhelyen, mélyforgatás utáni tavaszi gépi ültetéssel hajtottuk végre. Az ültetést követő napokban bőséges áztató esőzés jól beiszapolta a fűcskakat. Ezért az egyébként szokásos ültetés utáni töremetszést elhagyva vártuk a csemeték zöldülését.

További kedvező körülményeknek köszönhetően a műszaki átvétel idejére szinte 100%-os eredésű 70-100 cm magasú csemetesorok várták sorsuk megítélését. Felügyelőnk – aki technikai osztálytársam és jó barátom volt – nem készíttettem fel előre a látnivalóra. Kíváncsi voltam reakcióira, ami nem is váratott magára.

– Hát ez meg mi?

– Nem ismered Keresztési legújabb akác klónjait? Bősízíttettem Őt. – Most mondd meg, mit kezdjek ezzel a hülyeséggel?

– Sorold be A-szNy célállománynak és az üzemtervező annak idején majd helyére teszi a dolgot.

– Csalásra akarsz kényszeríteni? Mikor érted már meg, hogy vannak előírások és ... Neked erdőt kell telepítened nem Getsemáne-kertet!

– Miért? Neked sem a keresztbe-hosszába tárcsázott, fűszál nélküli felnyesett karók glédája jelenti az erdőt.

Hosszasan vitattuk a kialakult helyzetet. Végül 50%-os erdősültséggel és A célállományként került rögzítésre a felvételi lapon az állomány. Eddig győzelem. De a

valójában nem hiányzó 50%-ot is előírta A-szNy pótlásra, mondván hogy a többi elegy ügyvis visszabújik szégyenében a földbe. Én eközben már azon gondolkodtam, hogy a sok fényigényes alá milyen talajjármal alsóbb szintre valókat találjak.

A kecske és káposzta dilemma megoldására pedig elhatároztam, hogy az állomány mellé jobbról-balról néhány sort mellé húzunk az előírt pótlási csemetével. Miután gondolatban megoldottam a feladatot nagyon büszke voltam magamra.

Azonban az időjárás és a vad alaposan elvette kedvem. Kegyetlen tél következett. Hőolvasás után tapasztaltuk, hogy az őz és a nyúl a szó szoros értelmében földbe rágta a csemetéket. Mínt ha megborotválták volna a területet. Még az útszélen feltörő büdös illóolajú bálványfa sarjait is megrágták éhükben.

Becsuktam a szemem és máris hallani véltem az „Ugye megmondtam ...” kezdetű korholó felügyelői monológot. Mi lenne a legjobb? Kiszántani és újrakezdeni? Ez a teljes kudarc beismerése. Húzassak géppel a sorok közé a pótlási csemetéből? De ha ez is olyan jól sarjad, mint az alapfaj, akkor felesleges és ráadásul még a gépi talajápolást sem tudom megoldani. Majd az idő dönt jelszóval magára hagytam a területet. A várható sikertelenségből eredő anyagi veszteség pótlására néhány hektár terület felüli telepítésről gondoskodtam.

Egy nyár eleji nap reggelén beosztott kollégám azzal állt elélem, hogy ha kedvem van, akkor csatlakozzak hozzá. Szeretne mutatni néhány dolgot. Köruntunk során érintettük a szóban forgó területet is. Nagy örömmre – kis túlzással – szinte élősvény sűrűségben soroltak a csemeték. Gondos hajtásválogatást végeztünk és a későbbiekben már nem okozott problémát a fiatalos, csak a politika. Alaposan kirántották a számlit alólunk. A gazdaságok szétestek, erdek kárpótlás alá kerültek és nagy részük hosszú időre kellő szakmai gondoskodás nélkül maradt. Én is messze kerültem, a továbbiakban már nem állt módomban figyelemmel kísérni és befolyásolni játékom sorsát.

Sajnálom, ebből többet kellett volna produkálni. Ez a hiányérzetem csak megerősödött bennem, amikor évekkel később, őshonos termőhelyén is találkoztam a rendkívül sokféle megjelenésű változatokkal is. (*G. aquatica*, *G. xtexana*, *G. moraine* stb.). Mindezek ellenére jóleső érzéssel gondolok vissza a lepényfákkal folytatott flörtömre.

Dr. Darabos István
erdőmérnök